

॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ बलिकर्मवैश्वदेवः तत्र प्रागन्ममेवमाहं ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥

भीष्म उवाच अत्र तेवर्तयिष्यामि पुरा वृत्तं जनाधिप ॥ वासुदेवस्य संवादं पृथिव्याश्चैव भारत ॥ २ ॥ संस्तुत्य पृथिवीं देवीं वासुदेवः प्रतापवान् ॥ पप्रच्छ भरत श्रेष्ठ मां त्वं यत्पृच्छसे धवै ॥ ३ ॥ वासुदेव उवाच गार्हस्थ्यं धर्ममाश्रित्य मया वामद्विधेन वा ॥ किमवश्यं धरे कार्यं किं वा कृत्वा कृतं भवेत् ॥ ४ ॥ पृथिव्युवाच ऋषयः पितरो देवा मनुष्याश्चैव माधव ॥ इज्याश्चैवार्चनीयाश्च यथाचैव निबोध मे ॥ ५ ॥ सदा यज्ञेन देवाश्च सदा तिथ्येन मानुषाः ॥ छंदतश्च यथानित्यमर्हान् भुंजीत नित्यशः ॥ ६ ॥ तेन त्वृषिगणाः प्रीता भवंति मधुसूदन ॥ नित्यमग्निं परिचरेद्भुक्त्वा बलिकर्म च ॥ ७ ॥ कुर्यात्तथैव देवा वै प्रीयंते मधुसूदन ॥ कुर्यादहं रहः श्राद्धमन्नाद्येनोदकेन च ॥ ८ ॥ पयो मूलफलैर्वापि पितॄणां प्रीतिमाहरन् ॥ सिद्धान्नाद्वैश्वदेवं वै कुर्यादग्नौ यथाविधि ॥ ९ ॥ अग्नीषोमं वैश्वदेवं धान्वन्तर्यमनं तरं ॥ प्रजानां पतये चैव पृथग्योमो विधीयते ॥ १० ॥ तथैव चानुपूर्व्येण बलिकर्म प्रयोजयेत् ॥ दक्षिणायां यमायेति प्रतीच्यां वरुणाय च ॥ ११ ॥ सोमाय चाप्युदीच्यां वै वास्तुमध्ये प्रजापतेः ॥ धन्वन्तरेः प्रागुदीच्यां प्राच्यां शक्राय माधव ॥ १२ ॥ मनुष्येभ्य इति प्रादुर्बलिं द्वारिगृहस्य वै ॥ मरुद्भ्यो देवतेभ्यश्च बलिमंतर्गृहे हरेत् ॥ १३ ॥ तथैव विश्वेदेवेभ्यो बलिमाकाशतो हरेत् ॥ निशाचरेभ्यो भूतेभ्यो बलिनक्तं तथा हरेत् ॥ १४ ॥ एवं कृत्वा बलिं सम्यग्दद्याद्दिक्षां द्विजाय वै ॥ अलाभे ब्राह्मणस्याग्नावग्रमुत्थृत्य निक्षिपेत् ॥ १५ ॥ यदा श्राद्धं पितृभ्यो पिदातुमिच्छेत् मानवः ॥ तदा पश्चात्पुर्वीं तनिवृत्ते श्राद्धकर्मणि ॥ १६ ॥ पितॄन्संतर्पयित्वा तु बलिकुर्याद्द्विधानतः ॥ वैश्वदेवं ततः कुर्यात्पश्चाद्ब्राह्मणवाचनं ॥ १७ ॥ ततो न्नेन विशेषेण भोजयेदतिथीं नपि ॥ अर्चा पूर्वमहाराजततः प्रीणातिमानवान् ॥ १८ ॥ अनित्यं हि स्थितो यस्मात्तस्मादतिथिरुच्यते ॥ आचार्यस्य पितुश्चैव सख्युराप्तस्य चातिथेः ॥ १९ ॥ इदमस्ति गृहे मत्स्यमिति नित्यं निवेदयेत् ॥ ते यद्वदेयुस्तत्कुर्यादिति धर्मा विधीयते ॥ २० ॥ गृहस्थः पुरुषः कृष्णशिष्टाशी च सदा भवेत् ॥ राजर्त्विजं स्नातकं च गुरुं च श्वशुरमेव च ॥ २१ ॥ अर्चयेन्मधुपर्केण परिसंवत्सरोपितान् ॥ श्वभ्यश्च श्वपचेभ्यश्च वयोभ्यश्चावपेद्भुवि ॥ २२ ॥ वैश्वदेवं हि नामैतत्सायं प्रातर्विधीयते ॥ एतांस्तु धर्मान् गार्हस्थ्यान्यः कुर्यादनसूयकः ॥ स इहर्षिवरान्प्राप्य प्रेत्य लोके महीयते ॥ २३ ॥ भीष्म उवाच इति भूमेर्वचः श्रुत्वा वासुदेवः प्रतापवान् ॥ तथा चकार स तत्तत्त्वमप्येवं सदा चर ॥ २४ ॥